

ARKEOGAZTEREN SEXU- EDO SEXUAGATIKO JAZARPENEN, ABUSUEN ETA ERASOEN PREBENTZIORAKO ZEIN HORIEI AURRE EGITEKO PROTOKOLOA

1. Asmoen adierazpena

Arkeogazte arkeologian diharduten ikerlariak osatutako elkartea da, heziketa eta lan egoera desberdinetan daudenak. Arkeologian, gizarteko gainontzeko arlotan gertatzen den bezala, portaera, jarrera eta estereotipo matxistak aurki ditzakegu. Horiek eragin zuzena dute bai kultura materialaren bidez sortzen ditugun diskurtsoetan, bai lan arloan eta esparru akademikoan. Hauek modu ezberdinetan plazaratzen dira: portaera sexistak, sexu- eta sexuagatiko jazarpenak eta eraso sexualak.

Elkartearen helburuetako bat, geure estatutuetan biltzen den bezala (2. artikulua, 1g puntua), geure ogibidean berdintasuna sustatzea da. Hortaz, dokumentu honen xedea helburu hori betetzea da. Batetik, Elkarteari jarrera matxista gabeko arkeologiaren alde lan egiteko oinarriak eskaini, eta bestetik, kideek, euren arkeologia lanetan daudelarik eta edozein lan arlo edota esparru akademikotan, burutu/jasan ditzaketen jazarpenei eta erasoei erantzun emateko aukera eskaintzen digu protokoloak. Prozesu honetan *Emakunderen* lankidetzatza eta aholkularitza jaso ditugu. Halaber, beste erakunde publiko batzuek eginiko protokoloak hartu ditugu aintzat; UPV/EHUko protokoloa, kasu.

Dokumentu hau 2018ko urriaren 2an Asanbladan onetsia izan ostean, Arkeogazteko estatutuen eranskinetara gehitu da. Beraz, aurrerantzean egungo zein etorkizuneko kideak jakinaren gainean egongo dira. Kideak, orobat, protokoloaren ezarketaren alde lan egitearekin batera, bere aplikaziotik eratorritako neurriei men egingo dietela berresten dute.

2. Batzorde Feminista

2018ko uztailaren 13an, zenbait kideren proposamenaren ondorioz eta Batzorde Koordinatzailea bildurik, Batzorde Feminista eratu zen, arkeologiaren baitan eta bereziki elkartean eman daitezkeen jazarpen eta erasoei erantzuna emateko asmoz. Batzorde honek bi helburu nagusi ditu. Batetik, eranskinei gehituko zaien dokumentu honen idazketa eta bestetik, bere edukia sustatu, hedatu eta bete egiteko dela ziurtatzea.

Batzorde Feminista Arkeogazteko behin betiko batzordea da. Batzordeak izaera ez mixtoa dauka eta Asanbladan adieraziz gero Arkeogazteko edozein kidek har dezake parte. Urtean behin Batzorde Feminista osatzen duten kideen berri emango da (ahal bada urteroko iraileko ohiko batzarrean) eta nahi adina bil liteke. Era berean, urtean behin, edo beharrezko den guztietan, Batzorde Feministak arkeologian eta Arkeogazteren barruan eman diren sexu- edo sexuagatiko jazarpenen, abusuen eta erasoen inguruko txosten bat prestatuko du. Emaidza horiek ekaineko ohiko Asanbladan aurkeztuko dira urtero.

3. Definizioak

Atal honetan Arkeogazterentzat onartezinak diren jokabideak eta portaerak biltzen dira. Definizio hauek, emakumeen eta gizonen arteko egiazko berdintasunerako martxoaren 22ko 3/2007 Lege Organikoan oinarritzen dira.

Jazarpen sexuala: Pertsonaren duintasunaren aurka joatea helburu duen edota horren kontra doan egitasmo sexualeko edozein aipamen edota jokabide fisiko, eta bereziki giro bortitza,

laidogarria eta iraingarria sortzen dutenak. Jazarpen sexualaren barruan aipatzekoak dira desiratuak ez diren deklarazio sexualak, arreta pertsonala edota kontaktu fisikoak edo sexualak.

Sexuagatiko jazarpenak: Pertsonaren sexuan oinarrituriko edozein jokabide, zeinak pertsonaren duintasunaren kontra joatea helburu/eragiten baituen eta giro bortitza, laidogarria eta iraingarria sortzen duenak.

4. Faltak

Puntu honetan Arkeogazteren baitan edo bere jarduerak garatzen dituen espazioetan (indusketa arkeologikoetan, biltzar zientifikoak, unibertsitatean...) jaso litezkeen jazarpen, abusu edota eraso kasu desberdinak zerrendatzen dira. Arkeogaztek ez ditu jarrera horiek onartuko eta hoben larritzat edo oso larritzat hartuko ditu.

4.1. Sexu- edo sexuagatiko jazarpena

1. Arkeogaztek ez du onartuko sexu- edo sexuagatiko, orientazio edo identitate sexualaren eta genero adierazpenaren kontrako jazarpenik horiek gertakari larritzat hartzen baititu. Era berean, onartezina izango da kide batek beste kide, ikasle, ikerle edo langilek jasan dezakeen gabezi fisikoaz, psikikoaz edo sentsorialaz (behin behinekoa nahiz behin betikoa -osasun arazoan, arazo pertsonalen edo beste edozein egoeraren ondorioz emandakoa) baliatzea jazarpen horiek burutzeko. Jokabide horiek errepikatzea edo pertsona bat baina gehiago jazarri izana, larrigarritzat joko da. Ondoko jarrerak jazarpen sexualaren adibide konkretutzat ditu Elkarteak:

A. Lan/ikasketa giroaren edota bertan diharduten pertsonen sexualizazioa. Intimitate sexualaren inbasioa.

- a) Keinu, soinu edo mugimendu lizunak egitea.
- b) Pertsona beraren edo hirugarrenen bizitza sexualaren inguruko galderak burutzea.
- c) Iradokizun sexualak egitea, hirugarren pertsonak barne.
- d) Pertsona baten bizitza sexualaren inguruko zurrumurrak zabaltzea.
- e) Sexuaren ikuspegitik laidogariak, iradokitzaileak edo pornografikoak, diren irudi/bideoen erabilera.

B. Jazarpen sexuala.

- a) Desiratu gabeko edo beharrezkoak ez diren kontaktu fisiko zein hurreratzeak.
- b) Jite sexualeko deiak, mezuak, mezu elektronikoak, eta abar.
- c) Harreman sexualak izatera hertsatzea edo derrigortzea, horiek burutu ala ez.
- d) Salatzailearen edota hirugarrenen (azken batean, jazarpen edo eraso sexualen aurka doazenen) kontrako errepresaliak egongo direnaren mehatxuak edo errepresaliak egotea.
- e) Ezezkoa jaso arren, edo modu argian baiezkoa jaso ez bada ere, modu errepikakorrean hitzordua izateko proposamena egitea.
- f) Isilpeko zelata.
- g) Izaera sexualeko, orientazio sexualaren inguruko, norbaiten itxura fisikoari buruzko aipamenak burutzea.

2. Onartezina izango da, orobat, kideak euren nagusitasun hierarkikoaz baliatzea beste pertsona bat jazaritzeko. Jazarleak maila berbera edo mendeko maila duen kasuetan ere gaitzetsi egingo da bere jokabidea. Katetoria honen barruan honakoak biltzen dira:

A. Xantaila sexuala (jazarpen sexuala):

a) Proposamen sexualak onartuz gero, elkartean, lanean edo heziketa arkeologikoaren esparruan estatus zein tratu hobetua eskuratuko denaren iradokizuna edo eskaintza burutzea.

b) Proposamen sexualak onartu ez izateagatik, eta errepresalia moduan, lan okerragoak esleitzea.

B. Pertsona baten gaitasunak gutxiestea (sexuagatiko jazarpena):

a) Pertsonaren sexuaren arabera, bere ekarpen, aipamen edo ekintzen aurrean ez entzunarena egitea edota horiek deskalifikatzea.

b) Estatus hierarkiko handiagoa duten emakumeen aginduei edo jarraibideei men ez egitea.

c) Pertsonaren sexuagatik bere benetako gaitasunekin bat ez datozen lan edota eginkizun kaskarragoen esleitzea.

d) Pertsonaren sexuagatik bere lana zapuztea eta beharrezko dituen baliabideetara heltzea galaraztea.

e) Pertsonaren beraren sexuan oinarrituriko mandatu laidogarriak ematea.

f) Pertsonaren sexua dela medio, burutzen duen lanaren gaineko gehiegizko kontrola zein, bere gaitasunak zalantzan jartzea.

g) Beste jarrera diskriminatzaileak.

C. Sexuagatiko jazarpenen beste adibide batzuk:

a) Sexuagatiko ahalmenak, gaitasunak eta trebeziak gutxiesten dituzten esapide matxista edo iraingarriak dituen hizkera sexistaren erabilera.

b) Pertsona baten generoaren, sexuaren edo sexualitatearen inguruan humore sexista edo laidogarria egitea.

c) Beste sexuari tradizionalki ebatzitako eginbeharrak gain hartzeagatik irringarri uztea.

d) Sexuaren arabera, zentzu baikor zein ezkorrean, tratu paternalista, infantilizatzailea edo ezberdina ezartzea.

e) Pertsona baten eta haren lanaren edo gaitasunen ospe kentze pribatu zein publikoa.

f) Pertsona baten egiazko balioa eta prestakuntza zalantzan jartzea bere esleitzea, aukeraketa edo kontratazioa interes edota mesede sexualen ondorioz eman dela iradokiz edo baieztatuz.

4.2. Sexu abusua.

Kode Penalari dagokionez, sexu abusua pertsona batek edo batzuek bigarren baten kontra (erabat ezindurik ez badago ere, desabantaila egoeran dagoena) burutu ditzaketen abusu mota guztiak lirake. Delitu honetan biolentzia fisikorik erabiltzen ez den arren, erasotzaileak trikimailuak, manipulazioa, hertsapena edo bat-bateko erasoak erabiltzen ditu. Zenbaitetan, eta desabantaila egoeraren ondorioz, erasoturiko pertsonak harreman sexualak onar ditzake biolentzia fisikoa pairatuko duenaren beldurrez. Egungo legediak bereizketa ezarri arren, Arkeogazteren aburuz honakoak ere sexu erasoak dira.

4.3. Bortxaketa edo sexu erasoak.

Kode Penalaren 178. artikuluan biltzen denez, pertsonen sexu askatasunaren kontra doan atentatuztat hartuko dira sexu erasoak. Kode berberaren 179. artikuluan, biolentzia edota hertsapena dauden heinean, bortxaketa sexu askatasunaren kontra doan ekintzarik larriena dela adierazten da.

Bortxaketa, larderia zein biolentzia bidez eta erasotuaren desioen kontra burututako harreman sexuala da. Erasotuak ezin du bere burua babestu baliabide faltagatik edo erabakiak hartzeko ezgaitzen duen sustantziak (erosatzaileak emandakoak edo berak modu boluntarioan hartutakoak) hartu izanagatik. Bortxaketa bagina-, aho- edota uzki-penetrazioa ematen da. Penetrazioa ez da zertan organu genitalekin eginikoa izan behar, gorputzeko beste atalekin edo objektuekin ere burutu liteke. Kasu guztiotan eraso baten aurrean gaude, kontaktu fisikoa inplizituki daraman biolentzia baita. Erasotzaileak honako jarrera dauka bere sexu-grina asebetetzeko edo erasotua menperatzeko gai dela erakutsarazteko.

Beharrezkoak ez diren edo desiratuak ez diren ukitu eta urreratzeak ere sexu erasotzat hartzen ditu Arkeogaztek.

4.4. Salatzailearen aurkako mehatxu eta xantaiak

Toleraezinak izango dira erasotzaileak osorik ateratzea helburu duten ekintza, bide edo forma orok. Horregatik, jazarleak salaketa ekiditeko burututako edozein xantai edo mehatxu larrigarritzat hartuko da. Ez da onartuko, orobat, salatzailearen beraren edo bere inguruaren (familia, lagunak eta prozesuan parte hartzen duen edonor) kontrako, eta prozesua geldiarazteko xedeaz, larderiarik edo mehatxurik. Mehatxu edo xantai horiek honela adieraz litezke:

- A. Jazarpena/erasoa jasan duen pertsonaren testigantza baliatzea eta sinesgarritasuna zalantzan jarriz.
- B. Izaera pertsonaleko elkarrizketa, argazki edota beste edozein dokumentu argitaratuko direnaren mehatxuaz.
- C. Sare sozialetan, lanean edo beste edozein arlotan, eta bere duintasuna zein ospea zalantzan jarriz, salatzailea oldartzea edo difamatzea
- D. Batzorde Feministaren inpartzialtasuna zalantzan jarrita.

4.5. Esku-hartze eza edo laguntza ukapena

Onartezina izango da kideek, modu zuzen edo ez-zuzenean, jazarleekin edo erasotzaileekin bat egitea. Erasoa jasan duenaren alde ez egitea, hortaz, hobentzat hartuko da. Jarraian, esku-hartze ezaren edo laguntza ukatzearen zenbait adibide plazaratzen dira:

- A. Jazarpenaren edo erasoaren berri izanik, laguntza edo aholkua ez eskaintzea.
- B. Erasoa jasan duen pertsonaren beraren ahotik berri izanda, jazarpena edo eraso salatu ez dezan iradokitzea.
- C. Jazarpena edo eraso salatu ez dezan, salatzailearen beraren edo bere inguruaren (familia, lagunak eta prozesuan parte hartzen duen edonor) kontrako larderia edo mehatxuak burutzea.
- D. Salatutako gertaerei pisua kentzea edo gutxiestea.

5. Jardunbidea

Arkeologiarekin (lan- nahiz heziketa-arloarekin) erlazioa duen pertsona orok, Arkeogazteko kide izan ala ez, edozein sexu- edota sexuagatiko jazarpen zein sexu eraso sala dezake Arkeogazteko Batzorde Feministaren aurrean. Prozedura abiaraztea Arkeogazteren baitan dagoen Batzorde Feministaren ardura izango da eta honako bermeak eta hastapenak aintzat hartuko ditu:

- Inplikaturako pertsonen intimitatearen eta duintasunaren errespetua eta babesa.
- Isilpekotasuna.
- Arintasuna.
- Alderdikeri eza: Begirunezko harremana eta fede oneko tratua.

- Berbiktimizaziorik ez: Gertakarien kontakizunaren errepikapena, ezinbesteko ez bada, saihestu egingo da.
- Biktimaren edota lekukoen (ikerketan agertzea burutu ezker) kontrako errepresalien debekua.

Batzorde Feministako bi kideren ardura izango da aurrez aurre edo posta elektronikoz grace.arkeogazte@gmail.com helbidera irits daitezkeen kexen edota salaketen kudeaketa. Eurek Batzorde Feministari biltzeko deia egingo diote, zeinak, prozedura abiaraziz eta berme guztiak betez zein jasotako informazioa balioztatuz, honako bi ebazpenak burutu baititzakeen:

- A. Kexa edo salaketa ez onartzea. Interesatutako pertsonari berri emango zaio.
- B. Kexa edo salaketa onartzea. Gertakarien testuingurua eta zein baldintzatan eman diren aintzat hartuko dira prozedura hasterakoan.
 - a) UPV/EHUko ardurapeko heziketa testuinguruan jazo bada, salatzaileari UPV/EHUko protokoloaren berri eman, eta prozesu guztian zehar Elkartea aldeko izango du.
 - b) Eraso Elkartearen jarduketa ekimenetik at ematen bada, zein protokolo edota Erakundearengan jo behar duenaren berri emango zaio salatzaileari. Kasu honetan ere, Arkeogazte aldeko izango du.
 - c) Arkeogazteren baitan gertatu bada, Batzorde Feministaren ardura izango da salatzailearen, salatuaren zein lekukoen (egotekotan) testigantzak eta eskuragarri dagoen dokumentazioa biltzea. Batzorde Feministaren erantzukizun izango protokolo hurrengo puntuan zehazten diren zigorretako bat ezartzea, hala badagokio.

Arkeogazterengana jotzeak ez ditu baliogabetzen salatzaileak burutu ditzakeen akzio legalak. Era berean, elkarteak bere babesa eskainiko die prozedura horietan guztietan.

6. Zehapenak

Erasotzailea edo jazarlea Arkeogazteko kide baldin bada, honako zigorrek jaso ditzake:

Hoben larria egiteagatik: Soilik sexuagatiko jazarpena ematen den kasuetan ezarriko da eta Batzorde Feministaren ohartarazpena jasoko du. Bigarren hoben larria eginez gero, zuzenean hoben oso larritzat joko da.

Hoben oso larriak egiteagatik: Aurretik bildutako gainontzeko kasu guztiak eta sexu arrazoigatiko zenbait kasutan beharrezko dela ikusiz gero. Elkarteko estatutuak bete ez izanagatik kidea behin betiko kanporatuko da. Batzorde Feministak proposamen bidezkoa aurkeztu beharko du Asanbladaren aurrean, azken honek kanporatzea berretsi dezan. Kasuotan, Asanblada ez-ohiko eta premiazko bileran batuko da.